

Het repressiedebat in België, 1950-1978

Buitenparlementaire acties rond strafvermindering voor collaborateurs

NOAH DECORTE

UNIVERSITEIT
GENT

Samenvatting van het onderzoek

Deze masterproef onderzoekt hoe het Belgische repressiedebat na de Tweede Wereldoorlog niet alleen in het parlement, maar ook in de publieke ruimte werd uitgevochten. Waar de bestaande literatuur vooral focust op de politieke en juridische aspecten van repressie en amnestie, richt dit onderzoek zich op de **buitenparlementaire dimensie**: de collectieve acties, betogingen en herdenkingen die tussen 1950 en 1978 plaatsvonden rond voorstellen tot strafvermindering voor collaborateurs.

Centrale onderzoeksvraag is hoe deze maatschappelijke strijd zich manifesteerde, wie erbij betrokken was en wat dit zegt over de omgang met het oorlogsverleden in België. Daarbij worden niet enkel de voorstanders van strafmildering bestudeerd, **maar ook de tegenbeweging**, vaak geworteld in verzets- en patriottische milieus. Een belangrijke pijler van de analyse is **de conflictdimensie**: de confrontaties tussen beide kampen én tussen actievoerders en de ordediensten. Het onderzoek toont dat deze spanningen soms uitmondde in fysieke botsingen, maar vaker draaiden om symbolische strijd: over wie gerechtigheid mocht claimen, en wie morele legitimiteit had in het naoorlogse België.

Het onderzoek steunt op een **tot nog toe weinig gebruikte bronbasis**: de **archieven van de Belgische Rijkswacht**, waaronder veldboeken, informatiebulletins en thematische dossiers. Deze bronnen registreren duizenden lokale gebeurtenissen en bieden een uniek perspectief “van onderop” op de maatschappelijke spanningen die het repressiedebat opriep. Uit dit materiaal werd een databestand opgebouwd van **ruim 600 acties**, die werden geanalyseerd naar frequentie, deelnemersaantal, actievorm en geografische spreiding.

De **resultaten** tonen dat het debat over strafvermindering een lange en brede maatschappelijke weerklank kende. Tussen 1950 en 1978 werden 401 acties vóór en 219 tegen strafvermindering geregistreerd. De pro-amnestiebeweging was vooral actief in Vlaanderen, waar de repressie vaak werd voorgesteld als anti-Vlaams en eindeloos, terwijl de tegenstanders in de vroege jaren vijftig grotere massa's op de been brachten vanuit patriottische en verzetskringen. De piek lag rond 1959, met meer dan honderd geregistreerde acties. Toch blijkt uit lokale en provinciale analyses dat het conflict **niet louter communautair** was: ook binnen Vlaanderen en Wallonië bestonden uiteenlopende houdingen, afhankelijk van sociale context, politieke cultuur en lokale verhoudingen..

De **Rijkswacht** fungeerde in dit verhaal **niet enkel als neutrale observator**, maar ook als actor in de herinneringsstrijd. Door de manier waarop ze incidenten registreerde, categoriseerde en soms ingreep, hielp ze de grenzen bepalen tussen orde en onrust, tussen aanvaard protest en bedreiging van de staat. Dat perspectief van de staat als bemiddelaar tussen herinnering en veiligheid werpt nieuw licht op de manier waarop België zijn oorlogsverleden administratief en symbolisch verwerkte. **Een puntje van zelfkritiek**: de rol van politionele actoren in het debat wordt nog onvoldoende grondig uitgediept in mijn onderzoek. Dit luik dient kwalitatiever benaderd en ingebed te worden.

Het vernieuwende karakter van deze studie ligt niettemin in haar verschuiving van een top-down naar een **bottom-up benadering**. Waar eerdere onderzoekers als Luc Huyse, Bruno De Wever en Pieter Lagrou vooral het parlementaire en communautaire niveau bestudeerden, vertrekt deze analyse vanuit de samenleving zelf. Door politionele bronnen te combineren met kwantitatieve analyse en kwalitatieve context, worden zowel de sociale dynamiek als de geografische en conflicterende gelaagdheid (verschillende stemmen binnen eenzelfde regio) van het repressiedebat zichtbaar. Zo **doorbreekt de studie het traditionele beeld** van een “zwart Vlaanderen” tegenover een “wit Wallonië” en toont ze de complexiteit van een land dat decennialang bleef worstelen met de erfenis van haar oorlogsverleden.